

Jugoslovenski KOROTAN

Urejuje Srečko Puncer.

Velikovec, 12. prosinca 1919.

Izdaja nadp. Fr. Malgaj.

Uredništvo in upravnništvo v Velikovecu, Glavni trg šte. 141. — List se mora plačati, številka po 30 v., najmanj za 20 številke naprej. Cene inseratom so: cela stran 100 K, pol strani 60 K, $\frac{1}{3}$ strani 40 K, $\frac{1}{4}$ strani 35 K, $\frac{1}{5}$ strani 30 K, $\frac{1}{6}$ strani 25 K, $\frac{1}{8}$ strani 18 K, $\frac{1}{10}$ strani 16 K, $\frac{1}{12}$ strani 14 K. — Popusti: pri 2—5 kratni objavi 15 %, pri 6—10 kratni 25 %, pri 11—20 kratni 35 %, pri 21—50 kratni 50 %. — List izhaja od slučaja do slučaja po potrebi.

Franjo Roš:

Korotan.

*Ti naše sramote stoletna bol,
ti krik teh s trnjem kronanih src
iz blodenj noči, iz krvi bridkosti!*

*Po tvojih belih cestah gremò,
prinašamò bednim bratom luč
osvobojenja pojoče radosti.*

*Visoko gre dan in ti si prost,
na naših mladih prsih si naš
najslajši brat, pod solncem prostosti!*

Republika?

Republiko hočejo sedaj na enkrat koroški Nemci in nemškutarji. Koroška mora ostati cela, nerazdeljena in samostojna republika, tako pravijo. Nikamor več nočejo, ne pod Berlin, ne pod Dunaj in ne pod Ljubljano ali pa pod Srbijo.

Zmešnjava in nered sta že jako velika na Koroškem in ti gospodje, ki sedaj na enkrat hočejo republiko, delajo vedno večje neumnosti in trparije namesto, da bi se prilagodili in vživeli v nove razmere, ki jih je vstvarila vojska. Nemški in nemčurski petelini so najprej vpili: „Koroška je cela nemška in mora priti z drugimi nemškimi deželami vred pod Nemčijo“. Pokazalo pa se je takoj, da je gospodom v Berlinu malo mar za vpitje in oslarije koroških Nemcev, in ti so sedaj na enkrat sami začeli vpiti ne k Berlinu. Pa tudi pod Dunaj nočejo več, ker tudi na Dunaju nihče ne mara puhlih glav koroških nacionalcev. Ker pa imajo koroški nemški nacionalci strašno slabo vest, se bojijo nad vse Jugoslovenov in zato vpijejo „ne pod Jugoslovene“.

Ker se bojijo Jugoslovenov in ker jih Nemci v Berlinu in na Dunaju nočejo, hočejo imeti republiko. Premisliti je treba, kaj se to pravi. Najprej je treba imeti pred očmi, da še drugi Nemci, ki so svojo modrost drugod zajemali, nikoli niso bili v stanju, da bi si vstvarili državo, kjer bi bili ljudje srečni in

zadovoljni. Bismark in drugi pruski magnati so s krvjo in železom vstvarili Veliko-Nemčijo. S krvjo in železom so hoteli gospodje v Berlinu Nemčijo povzdigniti, da bi bila prva na svetu. Pa kaj so dosegli? Razbili so jo na kosce. Na Dunaju so bili tisti, ki so vladali zmirom, Nemci. Kam pa so privlekli staro Avstrijo? Razbili so jo, da je ni več. Te gospode v Berlinu in na Dunaju pa so koroški Nemci in nemčurji prej častili, kakor malike, kakor najmodrejše ljudi na svetu. In ti modrijani so delali in vladali tako, da se je cel svet vzdignil proti njim in jih odstranil z vodilnih mest. Še bolj pa zaslužijo koroški Nemci, ki so še desetkrat bolj zabiti in hudobni, da se jih požene magari v Afriko. Kaj so počenjali in še sedaj počenjajo s Slovenci na Koroškem? Če bi hotel opisovati vse trpljenje, ki so ga prestali in ga še prestajajo koroški Slovenci od strani Nemcev bi nastale debele knjige. Slovenec je bil zaničevan, zasramovan, bil je „windischer Trottel, windischer Tepp“ in vse mogoče. Slovenski jezik je nekaj grdega, so rekli nemški učitelji v šoli otrokom; če si govoril pri sodišču ali na kolodvoru slovensko, so te ozmerjali ali pa še zaprli. Slovenec domačin na Koroškem ni dobil nikjer javne službe, iskati si je morel svoj kruh na Kranjskem, Štajerskem in drugod po svetu. To je samo malo vzgledov, kako so ravnali Nemci s Slovenci na Koroškem.

Ti ljudje ne bojo nikoli več gospodarili nad nami. Bog obvari, da bi šli na limance nemškim hinavcem. Onj sami prav malo vejo, kaj je republika. Pod republiko si predstavljajo državo in življenje, kakor ga imajo sedaj, ko kradejo, ropajo, plenijo, preganjajo in trpinčijo nedolžne ljudi v prvi vrsti vsakega ki je Slovenec. Če bi bila Koroška, republika, bi nikoli ne bil noben Slovenec varen svojega življenja in svojega imetja; bil bi izročen na milost in nemilost nemškim roparjem. Da bi Nemci vstvarili republiko, ali pa razmere kakor so na Švicarskam, na to še misliti ni. Zakaj pa tega že davno niso napravili. Saj so imeli čas. Sedaj, ko jim že teče voda v grlo, hočejo na enkrat biti pametni kakor Švicarji in po vzoru

Švice vstvariti koroško republiko. Pa koroški Nemci niso Švicarji temveč degenerirana sodrga, ki zna samo ropati, krasti, ubijati in vničevati vse kar ni nemško.

Koroški Slovenci! Nikdar in nikoli ne bomo živeli skupaj z nemškimi tirani v koroški republici! Cel svet se je vzdignil, da stre nemško gospodstvo; Francozi so osvobodili svoje brate, ki so jih tlačili Prusi v Alzaciji, Poljaki na Pruskem so si pridobili svobodo in so pregnali Pruse iz svojih poljskih krajev, Čehi so postali sami svoji in so otresli nemško gospodstvo s svojih ram in tudi Jugoslovenci ne bodo trpeli, da bi Nemec, katerega nihče na svetu ne more trpeti, še dalje gospodaril nad nami. Potoki krvi so tekli, padlo je na milijone ljudi, samo za to, da bi človeštvo postalo svobodno, da bi se narodi otresli težke nemške more ki jih je tlačila, in da bi prišla srečnejša doba za uboge zatirane ljudi na svetu. Za nas koroške Slovence bi vse žrtve, ki jih je doprineslo človeštvo v vojni bile zastoj, če bi ostali še nadalje pod nemškimi tirani v koroški republici.

Koroški Slovenci smo del Jugoslovenov in Koroška je stara slovenska dežela. Na gosposvetskem polju smo koroški Slovenci svečano vstoličevali svoje kneze in tam jih bomo zopet. Svetovna vojska je prinesla tudi nam svobodo. Sami smo gospodarji na naših tleh. Sami bomo vzivali, kar nam daje naša zemlja sami bomo deležni pridelkov in truda naših rok. Sinovi slovenskih kmetijskih starišev, slovenskih obrtnikov, trgovcev i. t. d. bodo dobivali med svojim ljudstvom na svoji zemlji lepe službe. Ne bomo hodili po svetu s trebuhom za kruhom kakor dosedaj, ko nam je vsa najlepša mesta vzel požrešni Nemec in nas izpodrival povsod. Mi in naša zemlja spadamo k Jugoslaviji, k mladi svobodni Jugoslaviji, ki bo edina naša nova država, ne republika, ki je zrastle v puhlih glavah nemških koroških nacijonalcev.

Lažnjivcem.

Koroški Nemci in nemškutarji so vsled popolnega poraza Nemčije in Avstro-Ogerske popolnoma brez glave. Pred vojsko in med vojsko so bili mogočni gospodje, ki so hoteli samo komandirati in živeti od truda drugih. Jugosloven: Slovenec, Hrvat in Srb jim je bil neke nižje vrste človek, ki je sam za to na svetu, da tem gospodom služi kot hlapec in jih redi ter z žulji svojih rok polni njih žepe. Sedaj pa so začeli uvidevati, da je ta lepi čas minil. V svoji zmedenosti in strahu pa hujskajo še na vse načine proti Slovencem, Hrvatom in Srbom. Pravijo, da bodo Srbi vse posrbili, da bodo zatrli katoliško vero, da nas bodo pospodarsko uničili in vse mogoče. S tem hočejo zmešati glave našim ljudem in jih spraviti do tega, da bi se puntali proti srbskemu in slovenskemu vojaštvu, ki je prišlo sem, da napravi mir in red in vzame v posest vse, kar je našega. Srbi in Slovenci so prišli, da iztrgajo slovenske kraje iz rok

Nemcev in nemškutarjev, da zopet upeljejo redno življenje, da napravijo v prvi vrsti red pri sodnijah, davkarijah, na poštah, v železniških uradih in pri občinah. Vsi uradniki, ki v naših krajih nočejo služiti Jugoslaviji morajo seveda odstopiti in na njih mesta pridejo taki, ki bojo delali za novo državo. Vere, osebne svobode ali drugih pravic ljudem ne bo jemal nihče. Vse vere, katoliška, pravoslavna in mohamedanska bodo imele enake pravice. Regent Aleksander pravi v svoji proklamaciji od 6. januarja 1919: „Kot kralj slobodnega demokratskega naroda, se bom v vsem strogo držal načela ustavnega parlamentarnega vladanja, ki bo temeljni kamen naši po prosti volji naroda osnovani državi“. Dalje pravi proklamacija: Dolžnost moje vlade bo, da takoj razširi na vse kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev vse pravice in svoboščine, ki so jih po ustavi kraljevine Srbije dosedaj uživali srbski državljani. S tem bo priznana in utrjena popolna enakost vseh državljanov kraljestva pred zakonom, odpravljena vsaka predpravicica stanu ter zajamčena svoboda in enakopravnost véroizpovedanj.

Ista proklamacija pravi tudi, da se bo takoj pričelo s pravično rešitvijo agrarnega vprašanja, da se odpravijo veleposestva Proti pravični odškodnini bo zemlja razdeljena med siromašne poljedelce. Vsak Srb Slovenec in Hrvat bodi gospodar na svoji zemlji. V naši svobodni državi morajo biti in bodo samo svobodni lastniki zemlje. Iz teh stavkov posnamo, da bo naša vlada delala na to, da bodo imeli vsi državljani enake pravice in enako svobodo, da bo vsak ki bo marljiv in imel veselje do dela, lahko dobil zemlje, da si vstvari svoj dom in svoje ognjišče in da se bo sploh pomagalo vsakemu, ki bo hotel postati zvest in dober državljan Jugoslavije da bo srečno in zadovoljno živel.

Kar govorijo nemčurji in zagrizeni Nemci je laž in neresnica. Njih namen je samo begati in plasiiti ljudstvo, da bi se s silo uprlo in spuntalo proti Jugoslovenom, ki so prišli k nam. Skrbelo se bo da se vsem tem lumpom za vedno začepijo njih umazani gobci.

Jugoslovenskim orožnikom v jug. slov. Korotanu.

Tovariši! Otresli smo se starega Avstrijskega duha in živimo v svobodni, mladi, lepi Jugoslaviji.

Kaj ta prerod za nas orožnike pomeni, presodi lahko samo oni, kateri je poznal stanovske težave bivšega avstrijskega orožnika v slovenskih krajih.

Ti časi so minuli in ne pridejo nikdar več.

Vsa čast in največje priznanje vsem onim orožnikom, kateri so kljub trdim in neupogljivim tedanjim razmeram svojemu narodu koristili in

na kakršen koli način sodelovali pri njega osvoboditvi.

Odpuščamo grehe onim orožnikom, kateri so svoji prisegi zvesto, ne oziraje se na druge razmere, služili umrli Avstriji, vendar pa namenoma in vedoma svojemu narodu niso škodovali.

Sramota pa, neizbrisljiva sramota vsem onim, kateri so ali iz sebičnosti ali pa hudobije zatajili, sramotili ali zaničevali, na kakršenkoli način, svoj narod.

Tega plevela se moramo očistiti in dolžnost vsakega izmed nas je, da k očiščenju po svoji možnosti doprinese in vse mu znane takšne slučaje, na primernem mestu zabeleži.

Tovariši! V minuli Avstriji je imelo orožništvo naziv elite vojaštva; tlačanili smo jim torej dobro.

V mladi Jugoslaviji mora biti orožnik vzor jugoslovenskega vojaka—to naj bode naše načelo.

Našemu narodu dajemo naše moči v popolnem obsegu iz prepričanja na razpolago, ter ga prosimo, da te naše moči sprejme, nas z svojim zaupanjem podpira in nam s tem omogoči naše načelo uresničiti.

Upamo, da se naše razmere, katerih preustrojitev je najnujnejše potrebna, kmalu zaželjeno preosnovijo.

Jugoslovenski orožniki v jug. slov. Korotanu na delo torej za varnost, mir in red, v korist in čast našemu narodu.

Razne novice.

Pliberk. Pliberški „Nemci“ so priredili plesni tečaj. Baje ima precej udeležnikov in udeležnic. Nikakor jih ne zavidamo za to njih „kulturno“ delo. Prostore so si izbrali v gostilni gosp. Nemca. Kot plesalni učitelj fungira gosp. Fried. Sorgo, učitelj na bivši pliberški nemški (südmarkovi) ljudski šoli. Nečemo oporekati neobhodni potrebi plesne šole za „nemško kulturo“, toda bolj potrebno se nam zdi, da bi se poslužili pliberški Jugosloveni samo enkrat metode pliberških „Nemcev“. — Ko so pošteni okoliški Slovenci, krušni očetje Pliberčanov, hoteli pred leti v Pliberku prirediti shod, so Pliberčani alarmirali požarno brambo in so jih v svoji visoki „kulturni“ pustili obrizgati ter na ta način prav po nemško sprejeli. — Za golobradce iz plesalne šole, ki se upajo v pozni noči že speče prebivalce dražiti, in naravnost izzivati s tem, da kriče pred hišami vsenemško pesem „Die Wacht am Rhein“, bi bilo res zelo potrebno, da bi se jim ohladile glave potom zgoraj omenjene metode. Gospod Sorgo, ali bi ne kazalo, ako bi se te junake tako po žegnalo, kakor ste vi in gosp. Dr. Herbst pliberške okoličane, te „Srbe“, ki so se vračali skoz meste raz slovenski tabor iz Šmihela leta 1914? Morda še vendar niste pozabili teh Vaših

„kulturnih“ dejanj? Mi jih še nismo! Vaše kulture sicer nečemo posnemati, toda uverjeni bodite, da bomo tudi take predrznosti znali iztrebiti.

Pliberk. Na novo leto 1919 je bila v Pliberku še nemška pridiga. Ob takih prilikah je odrejeno tudi nemško petje v cerkvi.

Guštanj-Ravne. Naš trg in našo ljudstvo se je zadnji čas odkar imamo težko zaželjeno Jugoslavijo dobilo čisto drugo lice. Vladni komisar g. Jakob Orter, ki načeluje občini Guštanj se trudi v splošno zadovoljnost prebivalstva, da pridejo za naše dosedaj trpeče prebivalstvo boljše časi in dokler obljubljeno blago še radi transportnih razmer ni došlo vsaj z prijazno besedo in dobro voljo potolaži ljudi. Prejšnji župan g. Tschaff pa je imel za trpeče ljudi le grobo besedo. Na občini in nekterih drugih poslopih so že slovenski napisi in v kratkem bodo tudi drugi tržani dali napraviti slovenske napise. Delavstvo v Ravnah je zelo zadovoljno ker je Narodna vlada v Ljubljana sklenila za delavce 8 urni delavski čas.

Vsem šolskim vodstvom in krajnim šolskim svetom velikovškega okraja! (izvzemši Pustrice).

Na podlagi naredb poverjenišтва za uk in bogočastje z dne 20. nov. 1918, šte. 8608 glede učnega jezika na javnih ljudskih in meščanskih šolah, kakor poverjenišтва za notranje zadeve z dne 17. 12. 1918, šte. XXV Uradnega lista se za časno odredi:

a) Učni jezik na vseh ljudskih šolah velikovškega okraja je izključno slovenski. S poučevanjem v slovenskem jeziku v vseh predmetih in v vseh šolskih letih je pričeti takoj. Na štiri in večrazrednicah je dovoljen od 4. šolskega leta naprej tedensko po 4 ure neobvezen pouk nemščine kot predmet, ako to zahtevajo starši šoloobveznih otrok katerkoli narodnosti. Nastaviti je te učne ure ob koncu drugega pouka.

Ker manjka za sedaj primernih slovenskih učnih knjig, se prepušča na enorazrednicah pedagoškemu čutu dotičnih šolskih voditeljev, na dvo in večrazrednicah pa učiteljski konferenci, da preskrbi za prehodno dobo primerne slov. knjige za pouk (Končnik 2. ozir. 3. berilo, razne mladinske spise Mohorjeve Družbe, Zvonček, Vrtec itd.) in sklepa, kako iste uporabiti pri pouku.

Za sedaj se priporoča učiteljstvu, da goji v šoli v prvi vrsti pravilno govorjenje, čitanje, pisanje in spisje, da bode šolska mladina do novega šolskega leta t. j. o Velikonoči usposobljena, slediti rednemu pouku z tedaj že upeljanimi učnimi pripomočki.

Pouk pa je le uspešen, ako je učitelj do dobra zmožen učnega jezika. Učnemu osebju, ki še nima izpita iz slovensčine, se priporoča v lastnem interesu, istega napraviti čimpreje. Pa tudi vsom drugim, ki se navzlic izpitu niso dosti brigali za slovensčino, svetuje okr. šolski svet SHS naobrazbe o učnem jeziku in poglobitev v slovensko književnost. V svrhu tega se priporočajo publikacije Slovenske Šolske Matice ozir. Slovenske Matice, Levec: Slov. pravopis (iz Schulbücherverlag Wien) i. t. d.

b) Vsi dosedanji šolski zakoni in vse dosedanje naredbe bivšega deželnega šolskega sveta na Koroškem in okraj. šolskega sveta v Velikovcu so veljavne tudi zanaprej, v kolikor niso razveljavljene z gori navedeno jezikovno odredbo.

c) Notranji in zunanji uradni jezik vseh šolskih oblasti v državi SHS je slovenski, strankine vloge rojenih

Nemcev, nezmožnih slov. jezika, pa je sprejeti tudi v nemškem jeziku, rešujejo se pa v slovenskem.

Vsi napisi na šolskih poslopih morajo biti v uradnem jeziku. Tudi štampilje in uradne tiskovine naj se čimpreje izmenjajo s takimi v uradnem jeziku.

d) Šolski voditelji se že sedaj opozarjajo na izboljšanje šolarskih knjižic, ker je le malo šol, ki razpolagajo s slovenskimi knjigami za mladino. Tozadevna odredba glede šolarskih knjižnic izide v kratkem.

Okrajni šolski svet SHS v Velikovcu pozivlja učno osebje velikovškega okraja, vestno izpolnjevati dane odredbe.

Šolska vodstva naj poročajo tekom 14 dneh o vseh v tem pogledu storjenih ukrepih.

Za okr. šolski svet SHS Velikovec,

Predsednik: Kaki.

S Korotanske fronte.

Nemci zasedejo s težkimi izgubami Borovlje. Nemški napad pri Podroščici sijajno odbit. Slovenska mladina hiti pod orožje. Korotanski Jugoslovenci dvignite glave, kajti bliža se dan se dan oslobojenja in osvete!

Velikovec, 8. pros. V torek ob 5. zvečer začela se je ljuta borba za Borovlje in okolico. Slovenskih in srbskih vojakov je bilo tedaj še okoli 60, bržkone malo manj, ker je ta oddelek že prej imel hudo borbo pri Svetni vasi, kjer je bil vjet tudi major Lavrič. Še le drugi dan po 10. uri dopoldne je bilo mogoče Nemcem, ki so prišli od vseh strani, zavzeti Borovlje. Nemcev in nemškutarjev je bilo prilično 900 mož, pozneje še več. Nemške bande so bile namreč oborožile tudi nemške in nemškutarke civiliste, ki so začeli tudi streljati na naše vojake. Ti so se držali izredno hrabro in so se tudi jako spretno umikali. Po dva vojaka sta branila razne prehode in mostičke. Naše strojnice so kar žele v nasprotnih vrstah. Posebno hrabro so se borili Srbi. Srb je spravil še v zadnjem trenutku strojnico na stolp in je s to strojnico streljal tako dolgo, da je bil težko ranjen. Nemci so bili nastavili pred začetkom boja svoje topove proti Borovljam in so težko poškodovali hiše svojih lastnih privržencev. Tudi cerkev, kjer so se zbirali ranjenci, je močno trpela. Nemške bande so ubile slovenskega trgovca Renkota, razdecale župnišče in druge slovenske hiše. Še ob koncu boja so naši pod goro nasprotnikom vzeli eno strojnico in vse nasprotnike pobili. Končno so se v redu umaknili čez Bajtiše in Sele v Železno kapljo. Imeli so primeroma malo izgub. Nemci so bili pritisnili od treh strani. Na dveh krajih iz Celovca in iz Rožne doline v smeri od Podroščice.

Velikovec, 8. pros. Ob 7. uri 30 min. zvečer: Borovlje danes dopoldne zasedene od Nemcev. Major Lavrič baje ranjen in ujet, njegov adjutant mrtev. 90 mož

boroveljske posadke se je rešilo v Železno kapljo. Za Velikovec ne obstoji nobene nevarnost. Mobilizacija letnika 1899 napreduje slabo. Namesto nekaj sto ljudi se jih je prijavilo dosedaj le dvajset.

Velikovec, 11. pros. Uradno poročilo Skupina Podroščica. Od ene do treh popoldne so Nemci obstreljevali naše postojanke s hudim topniškim ognjem. Okrog tričetrt na 3 je bil močan napad, ki smo ga vsled odločnosti našega topništva s krvavimi izgubami Nemcev odbili. — Skupina Ljubelj: Ljubelj branijo naše boroveljske čete in tržiski prostovoljci. — Preden so se naše čete iz Borovelj umaknile, so topove razstrelile in strojnice uničile. — Skupina Velikovec: Naš oddelek v Lipi (Lind), vzhodno od Velikovca, je odbil napad močne nemške patrole. — Na Štajerskem je položaj neizpremenjen.

Velikovec, 11. pros. Današnji napad Nemcev na predor pri Podroščici je bil vsled odločnega sodelovanja našega topništva, ki mu je poveljeval nadporočnik Gregorič in strojnih pušk sijajno odbit. Pri boju so se jako odlikovali nadporočnik Pičman, nadporočnik Stenovec, dasiravno ranjen in četovodja koroške legije Gostinčar. Žal imamo enega mrtvega. Pri boju v Borovljah smo imeli po poročilu poveljnika 15 mrtvih in 20 ranjenih vojakov. Tri topove so naši vojaki razstrelili in uničili deset strojnic. Imena mrtvih bodo objavljena, kakor hitro bo to mogoče.

Velikovec, 9. pros. Okrajno glavarstvo v Velikovcu poroča, da se niso v Črni vržili nikakr rudarski izgredi in da ni izbruhnila nikaka stavka.

Slovenska legija.

Ljubljana, 10. pros. Slovenska legija pod poveljstvom obče priljubljenega podpolkovnika gosp. Vidmarja se razveseljivo pomnožuje. Vsak dan se priglašava vedno večje število prostovoljcev. Nekateri višji razredi srednjih šol so prazni in so se morali zapreti. Vajenci in delavci iz Ljubljane prihajajo v gručah v Belgijsko vojašnico, da se vpišejo v legijo. Danes je prišlo z dežele znatno število prostovoljcev, posebej z Notranjskega in Štajerskega. Kaj pa vi, zaspani Go-

renjci in Dolenjci, delate? Pridite v naše vrste, da z združenimi močmi osvobodimo naše zaslužnjene koroške brate.

Prostovoljci, ki so se odločili za slovensko legijo, naj se zbirajo v občinah, kjer jim županstvo izpostavi izkaznice, da so prostovoljci slovenske legije, na podlagi katere dobe prosto vožnjo v Ljubljano. Izkaznica se mora izrecno glasiti na ime dotičnih prostovoljcev in velja samo do Ljubljane. Vpisovanje v slovensko legijo mora biti vsak dan v Belgijski vojašnici.